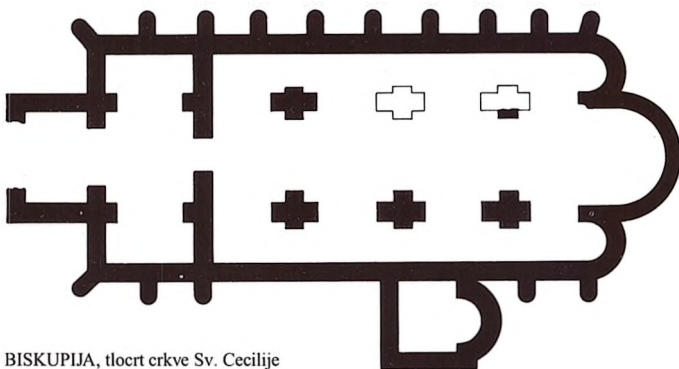

je otkriveno više starohrv. grobova s nakitom (naušnice, prstenje). Ostaci crkava na Crkvini, Stupovima i Lopuskoj glavici konzervirani su i djelomično rekonstruirani.

LIT.: F. Bulić, Hrvatski spomenici u kninskoj okolici, Zagreb 1888. — L. Marun, Bilješke kroz starinarne iskopine u kninskoj okolici od 1885 do 1890, VjHAD, 1890. i 1891. — I. Isti, Redovito izvješće kninskoga starinarskog društva, ibid., 1890, 1891. i 1892. — Lj. Karaman, Iz kolijevke hrvatske prošlosti, Zagreb 1930. — S. Gunjača, O položaju kninske katedrale, SHP, 1949. — I. Isti, Četvrta starohrvatska crkva u Biskupiji i groblje oko nje, ibid., 1952. — I. Isti, Kako i gdje je svršio hrvatski kralj Dimitrije Zvonimir, Rad JAZU, 1952, 288. — I. Isti, Revizija iskopina u Biskupiji kod Knina god. 1950, Ljetopis JAZU, 1953, 57. — I. Isti, Starohrvatska crkva i groblje na Lopuskoj glavici u Biskupiji kod Knina, SHP, 1954. — K. Prijatelj, Skulpture s ljudskim likom iz starohrvatskog doba, ibid. — S. Gunjača, Ostaci starohrvatske crkve sv. Cecilije na Stupovima u Biskupiji kod Knina, ibid., 1956. — I. Petricoli, Pojava romaničke skulpture u Dalmaciji, Zagreb 1960. — D. Jelovina, Starohrvatske nekropole, Split 1976. — T. Marasović, Prilog morfološkoj klasifikaciji ranosrednjovjekovne arhitekture u Dalmaciji, u knjizi: Prilozi istraživanju starohrvatske arhitekture, Split 1978. Z. Gu.

BISKUPIJA, tlocrt crkve Sv. Cecilije

BIŠEVO, otočić JZ od Visa, poznat po Modroj spilji otkrivenoj 1884. Ivan, sin Gaudija Grlića, Splićanin, osnovao je 1050. na otočiću benediktinski samostan Sv. Silvestra, koji se poslije dva stoljeća preselio u Komižu na otoku Visu zbog opasnosti od gusara. Uz ruševine samostana vide se ostaci prvotne crkve Sv. Silvestra sagrađene, prema jednoj ispravi, u XI. st. U današnjoj je crkvi uzidan dio natpisa svećenika Ivana, vjerojatno onoga koji je osnovao zadužbinu, te ulomak grč. natpisa iz ant. doba.

LIT.: I. Ostojić, Benediktinci u Hrvatskoj, II, Split 1964, str. 374–377. — C. Fisković, Spomenici otoka Visa od IX do XIX stoljeća, Prilozi – Dalmacija, 1968, str. 150. N. B. B.

BIŠKO, Jerko, naivni slikar (Čitluk kraj Posušja, 5. VII. 1937). Izučio stolarski, staklarski i klesarski zanat. Slika od 1965. istovjetnim, svijetlim tonovima krajolike svojega djetinjstva koji gube prepoznatljivost i dobivaju simbolična obilježja (*Pejzaž s mirisom mora i smilja, Pejzaž u srpnju*). Izlaže od 1971. samostalno u Zagrebu i Karlovcu.

LIT.: R. Putar, Jerko Biško (katalog), Zagreb 1975. — J. Baldani, Jerko Biško (katalog), Zagreb 1985. — N. Vrkljan-Križić, Jerko Biško / Sofija Naletilić Penavaša (katalog), Zagreb 1990. V. G. Č.

BIŠKUPIĆ, Božo, kolekcionar i nakladnik (Mala Mlaka, 26. IV. 1938). Završio je studij na Pravnom fakultetu u Zagrebu. Bio jedan od voditelja galerije »Biškupić und Kuttler« u Münsteru 1970–73. Magistrirao je muzeologiju u Zagrebu 1981. Skuplja etnografsku građu Turoplja i lik. djela suvremenih umjetnika. »Zbirka Biškupić« u Vrapču ima javni karakter a važnost spomenika kulture priznata joj je 1976. U suradnji s umjetnicima B. od 1972. izdaje bibliofilске edicije i mape grafika (M. Skurjeni, N. Kavurić-Kurtović, I. Friščić, V. Nevjestić, I. Lacković-Croata, I. Kožarić, V. Jordan, M. Trebotić, M. Šutej, B. Baretić, I. Lovrenčić, D. Babić, N. Reiser, Lj. Stahov, D. Jelavić, M. Vejzović, I. Šiško, D. Popović), pjesničko-grafička izdanja »Surla« (1976–78), »Arbor« (1977–89), »Vid« (1978–80), »Gradus« (1984–91) i »Speculum« (1990–93). U biblioteci »Taurus« objavio je mapu I. Lackovića-Croate (1985), u biblioteci »Iris« mape grafika s popratnim tekstovima povjesničara umjetnosti i kritičara, biblioteku »Tempora« (1978–89) posvetio je velikanima hrv. prošlosti, a »Hrvatska 1991.« domovini. Izložbe izdanja »Zbirke Biškupić« priređene su u Zagrebu (1973–81, 1984–86, 1988–92), Dubrovniku (1974, 1985), Rijeci (1975, 1979, 1981), Düsseldorfu (1976), Splitu (1976), Poreču (1976, 1980), Krapini (1977, 1992), Varaždinu (1978), Parizu (1978, 1986, 1988), Milanu (1981), Bologni (1983), Bruxellesu (1985, 1991). Svojim izdanjima (107 bibliofilskih knjiga i mapa) dva desetljeća prati i potiče razvitak hrv. grafičke. Urednik je Biblioteke Grafičke zbirke Nacionalne i sveučilišne biblioteke u Zagrebu od 1980.

BISKUPIJA, ostruga hrvatskoga dostojanstvenika. Split, Muzej hrvatskih arheoloških spomenika

BIBL.: Nives Kavurić-Kurtović — crteži, Zagreb 1977; Ivan Lacković-Croata — crteži, grafike (s J. Depolom), Zagreb 1977.

LIT.: Lj. Mijka, Biblioteka Surla, ČIP, 1976, 283. — T. Maroević, Autorski oslikana knjiga, u katalogu izložbe bibliofilskih izdanja Zbirke Biškupić, Zagreb 1981. — N. Schmiedichen, Bibliofilska izdanja Zbirke Biškupić (katalog), Zagreb 1981. — J. Depolo, Suvremena hrvatska grafika u izdanju Zbirke Biškupić (katalog), Krapina 1992. Ž. Sa.

BIT INTERNATIONAL, časopis za teoriju informacija, egzaktnu estetiku, industrijsko oblikovanje, sredstva javnog priopćivanja, vizualne komunikacije i srodne discipline. Izlazio je u Zagrebu 1968–72. Pokretač i izdavač časopisa bile su Galerije grada Zagreba, a urednik je bio B. Bek. Kao posebne tematske cjeline objavljeni su zbornici *Dijalog sa strojem* (uredili R. Putar i B. Keleman, 1971) i *Televizija danas* (uredila V. Horvat-Pintarić, 1972). Uredništvo časopisa razvilo je široku međunarodnu suradnju, a tekstovi su objavljeni dvojjezično. Ž. Kć.

BIZAMANO, Angelo, italo-kretske slikar u J Italiji (XV/XVI. st.). U Barletti je naslikao *Ecce homo* i po jednu ikonu u Lenjingradu i u Splitu. Za crkvu Sv. Duha u Komolcu u Župi dubrovačkoj naslikao je 1518–19. poliptih (zbirka franjevačkog samostana, Dubrovnik). Bio je vješt kolorist, bolji u slikanju pojedinosti nego u kompoziciji. U svojim djelima isprepliće

A. BIZAMANO, Majka Božja Dojiteljica sa Sv. Ivanom. Split, Arheološki muzej

BIZANTSKA UMJETNOST, *Pohodnje*, detalj mozaika u Eufrazijevoj bazilici u Poreču

tradicionalne biz. motive s elementima tal. renesanse. Jedan od rijetkih italo-kretske slikara koji se potpisao na više radova. Njegov brat *Donato* naslikao je *Majku Božju s djetetom* (dominikanska crkva, Dubrovnik) i jednu ikonu *Sv. Donata* iz 1539 (Pinakoteka, Bari).

LIT.: C. Fisković, Slikar Angelo Bizamano u Dubrovniku, Prilozi—Dalmacija, 1959. — G. Gamulin, Italokrećani na našoj obali, *ibid.*, 1966.

Iv. Mat.

BIZANTSKA UMJETNOST, kršć. umjetnost Istočnorimskoga Carstva u razdoblju IV—XV. st. pod utjecajem bliskoistočne i helenističko-rimske umjetničke tradicije. Osnovne su joj značajke religijska simbolika i postojanost ikonografskih shema. Biz. se sastavnica u hrv. kult. naslijeđu pojavljuje od ranoga sr. vijeka, no s različitim intenzitetom i važnošću. Iz prvoga, tzv. zlatnoga doba biz. stila očuvan je velik broj spomenika nastao s Justinijanovim osvajanjima Dalmacije (Honorijeva bazilika u Saloni) sve do Pule (crkva Sv. Marije Formoze) i Poreča u Istri. Sklop Eufrazijeve bazilike u Poreču (VI. st.) ubraja se po očuvanosti i vrijednosti arhitekture te mlađega mozaika među najistaknutije spomenike biz. umjetnosti na Zapadu, također i sa znatnim utjecajem na morfologiju regionalnoga graditeljstva (Sv. Agata kraj Kanfanara). Izravni je prodor tipologije i morfologije s istočnoga Sredozemlja vidljiv na mnogobrojnim crkvama duž cijeloga primorja (najosebujnije na Mljetu, Braču, Krku) a prate ih građevine (utvrde i svetišta) na tzv. pomorske limesu (Sušac, Biševo, Svetac, Vrgade, Žirje itd.). Grade se i karakteristične crkve centralnoga tipa (Gata kraj Omiša) i njegovih izvedenica — trikonhos (Polače na Mljetu, Sutivan na Braču, Bilice kraj Šibenika). Na taj se sloj nadovezuje

arhitektura tzv. srednjobizantskoga razdoblja iz doba temata Dalmacije (IX—XI. st.). Osim primjene arhaičnih rješenja unose se i neka suvremena npr. »quincus« (Dubrovnik, Kotor), s jakim odjecima u graditeljstvu starohrvatskoga razdoblja (Sv. Mikula u Velome Varošu i sl.). Istodobni su odjoci u zidnome slikarstvu, uglavnom uz posredništva s Apeninskoga poluotoka (Akvilleja: Hum u Istri, Venecija: Zadar, Apulija: Dubrovnik). U skulpturi su tragovi biz. struje najslabiji (crkv. namještaj, X. st. u Dubrovniku, kamene ikone, XI. i XII. st. u Zadru).

Problemom rasprostiranja i utjecaja biz. umjetnosti na hrv. primorju bavili su se i mnogi istraživači, neki ističući fenomen tzv. *adriobizantizma*, donekle u sklopu s umjetnošću Ravenne, Akvilleje ili, poslije, Venecije. Tako se npr. u tipološkim raščlambama crkve Sv. Donata u Zadru uzima u obzir San Vitale u Ravenni (VI. st.) a solinska crkva u Gradini s upisanim oktogonom tješnje se povezuje s biz. uzorima. Slikarstvo na dasci sve do XIV. st. na hrv. je obali donekle napajano bizantinizmima. I poslije su se u Dalmaciju uvozile biz. ikone, ostavljajući trag u djelima pripadnika kretske-venecijanske škole (A. Bizamano, prva pol. XVI. st.). Tragovi biz. ikonografije vidljivi su u skulpturi sve do zrele romanike i pojavljuju se u najmonumentalnijim djelima XIII. st. (Buvinove vratnice u Splitu). Nakon XV. st. zamire u Hrvatskoj biz. utjecaj. Posljednji tragovi tradicije bizantinizma miješaju se s novim poticajima historicizma, pa će tako drevni i umorni stil prerasti u neostil i potrajati do XX. st. Historicizam obnavlja biz. oblike, pa tako V. Kovačić gradi 1912. u Zagrebu kupolu crkve Sv. Blaža u italo-bizantskome stilu.